

Comisiwn
Cydraddoldeb a
Hawliau Dynol

Equality and
Human Rights
Commission

Jenny Rathbone AS

Cadeirydd, Pwyllgor Cydraddoldeb a
Chyfiawnder Cymdeithasol
Senedd Cymru
Trwy e-bost yn unig

Ein cyf: 20241128 RathboneJ

Dydd Iau 28 Tachwedd 2024

Annwyl Jenny,

Cryfhau a Hyrwyddo Cydraddoldeb a Hawliau Dynol yng Nghymru

Ysgrifennaf mewn ymateb i'ch llythyr dyddiedig 15 Hydref, yn dilyn y sesiwn dystiolaeth ar yr adroddiad 'Cryfhau a hyrwyddo cydraddoldeb a hawliau dynol yng Nghymru'. Gofynnodd y Pwyllgor am yr wybodaeth ddiweddaraf am gydweithio rhwng y Comisiwn a Llywodraeth Cymru i hyrwyddo hawliau dynol.

Atodaf bapur briffio sy'n nodi ein rôl fel Sefydliad Hawliau Dynol Cenedlaethol statws A, ein gwaith gyda Llywodraeth Cymru, a'r camau yr ydym wedi'u cymryd i hyrwyddo hawliau dynol ers cyhoeddi'r adroddiad.

Bydd y Comisiwn yn croesawu gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg.

The Commission welcomes correspondence in Welsh or English.

Ff/T: 029 2044 7710

E: correspondence@equalityhumanrights.com

Tŷ'r Cwmnïau (Llawr 1af),
Ffordd y Goron, Caerdydd, CF14 3UZ

Companies House (1st Floor),
Crown Way, Cardiff, CF14 3UZ

equalityhumanrights.com

Comisiwn
Cydraddoldeb a
Hawliau Dynol

Equality and
Human Rights
Commission

Gobeithiaf y bydd y papur briffio yn ddefnyddiol i'r Pwyllgor. Os oes gennych chi neu aelodau'r Pwyllgor unrhyw gwestiynau pellach, mae croeso i chi gysylltu â ni.

Yr eiddoch yn gywir,

Ruth Coombs
Pennaeth Cymru

Bydd y Comisiwn yn croesawu gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg.

The Commission welcomes correspondence in Welsh or English.

Ff/T: 029 2044 7710

E: correspondence@equalityhumanrights.com

Tŷ'r Cwmnïau (Llawr 1af),
Ffordd y Goron, Caerdydd, CF14 3UZ

Companies House (1st Floor),
Crown Way, Cardiff, CF14 3UZ

equalityhumanrights.com

Papur Briffio ar gyfer Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol y Senedd

---

Y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol

Mae'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol (EHRC) yn gorff statudol annibynnol ac yn Sefydliad Hawliau Dynol Cenedlaethol statws A. Mae ganddo fandad sy'n cwmpasu cydraddoldeb ym Mhrydain Fawr, hawliau dynol yng Nghymru a Lloegr, a hawliau dynol yn yr Alban ar gyfer materion a gedwir i Senedd y DU.

Fel Sefydliad Hawliau Dynol Cenedlaethol statws A (NHRI) cawn ein hasesu yn erbyn [Egwyddorion Paris](#). Maent yn ei gwneud yn ofynnol i NHRI:

- Bod yn gymwys i hyrwyddo a diogelu hawliau dynol
- Bod â mandad cyfansoddiadol a deddfwriaethol eang, clir
- Cyflwyno cyngor ar faterion hawliau dynol i'r llywodraeth a'r Senedd
- Cydweithredu â'r Cenhedloedd Unedig a sefydliadau rhyngwladol eraill i amddiffyn a hyrwyddo hawliau dynol
- Hyrwyddo addysg hawliau dynol mewn ysgolion, prifysgolion a chylchoedd proffesiynol
- Mynd i'r afael â phob math o wahaniaethu drwy gynyddu ymwybyddiaeth y cyhoedd o hawliau dynol
- Sicrhau cynrychiolaeth luosog yn ei benodiadau
- Cael cyllid digonol
- Bod yn annibynnol wrth wneud penderfyniadau a gweithredu

Ailachredwyd y Comisiwn fel NHRI statws A ddiwethaf ym mis Mai 2024.

Cydweithio â Llywodraeth Cymru i hyrwyddo hawliau dynol, a rhoi cyngor iddi

Mae Deddf Cydraddoldeb 2006 yn gosod dyletswyddau ar y Comisiwn i roi cyngor i lywodraethau ar ddeddfiadau cydraddoldeb a hawliau dynol.¹

Ers cyhoeddi'r adroddiad 'Cryfhau a hyrwyddo cydraddoldeb a hawliau dynol yng Nghymru' (SAEHR) ac ymrwymïadau a wnaed yn y Rhaglen Lywodraethu, mae'r Comisiwn wedi bod yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru fel sylwedydd ar ei Grŵp Cyngori ar Hawliau Dynol a'i Weithgor Opsiynau Deddfwriaethol. Rydym wedi rhoi cyngor ar fwrw ymlaen ag argymhellion SAHER, yn enwedig gan roi cyngor ar gamau i ymgorffori cytuniadau hawliau dynol rhyngwladol yn neddfwriaeth ddomestig Cymru. Mae'r Comisiwn yn cefnogi ymgorffori cytuniadau hawliau dynol rhyngwladol mewn cyfraith ddomestig, a fyddai'n hyrwyddo ac yn cryfhau amddiffyniadau hawliau dynol i bobl yng Nghymru.

Rydym wedi cydweithio â Llywodraeth Cymru a phartneriaid ar ddatblygu 'datganiad o ymrwymiad i hawliau dynol' ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus Cymru. Yn ogystal, rydym wedi ymrwymo i roi cyngor pellach i Lywodraeth Cymru ar egwyddorion allweddol ar gyfer dull gweithredu sy'n seiliedig ar hawliau dynol, a fyddai'n sail i'r datganiad.

Yn dilyn deddfu'r ddyletswydd economaidd-gymdeithasol gan y Senedd yn 2021, buom yn cydweithio â Llywodraeth Cymru a Chomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol ar ganllawiau i gyrff cyhoeddus. Paratowyd y canllawiau Mapio'r dyletswyddau i gefnogi cyrff cyhoeddus i ystyried y cyfleoedd o gymhwyso'r ddyletswydd economaidd-gymdeithasol, dyletswydd cydraddoldeb y sector cyhoeddus a'r dyletswyddau llesiant mewn ffordd gyson.² Mae gan wireddu hawliau economaidd-gymdeithasol, amddiffyn rhag gwahaniaethu a'r dyletswyddau llesiant, ac egwyddorion datblygu cynaliadwy rolau pwysig i'w chwarae wrth gyflawni hawliau dynol.

Fel rhan o'r broses ar gyfer cwblhau ein hadroddiadau i'r Cenhedloedd Unedig ar gydymffurfiaeth y DU â'i rhwymedigaethau rhyngwladol, mae swyddogion Llywodraeth Cymru yn darparu gwiriad ffeithiol o'n hadroddiadau. Mae hyn yn

---

¹ [Deddf Cydraddoldeb 2006](#), adran 11 [cyrchwyd 22 Tachwedd 2024]

² [Cymru sy'n Fwy Cyfartal - Mapio'r Dyletswyddau](#)

---

sicrhau bod y wybodaeth a ddarperir i'r Cenhedloedd Unedig yn gywir ac yn gadarn.

Ein gwaith i hyrwyddo a diogelu hawliau dynol

Mae gan y Comisiwn ddyletswydd statudol i hybu dealltwriaeth a diogelu hawliau dynol ac i annog arfer da.³ Rydym yn cyflawni'r ddyletswydd hon mewn nifer o ffyrdd.

Traciwr Hawliau Dynol

Offeryn ar-lein chwiliadwy yw ein [Traciwr Hawliau Dynol](#) i olrhain pa mor dda y mae'r DU yn rhoi ei dyletswyddau hawliau dynol ar waith. Mae'r traciwr yn cynnwys yr holl argymhellion diweddaraf a wnaed i'r DU gan gyrff cytuniadau'r Cenhedloedd Unedig a'r Adolygiad Cyfnodol Cyffredinol (UPR). Mae'n caniatáu i seneddwyr, cymdeithas sifil a'r cyhoedd chwilio yn ôl y [DU](#) a [Chymru](#) fel y gallwch weld pa lywodraeth sy'n gyfrifol am weithredu'r argymhellion a'r cynnydd y maent yn ei wneud i gyflawni eu rhwymedigaethau rhyngwladol.

Fel rhan o'r gwaith hwn, rydym yn darparu sesiynau hyfforddi am ddim i gyflwyno sefydliadau cymdeithas sifil i rwymedigaethau hawliau dynol rhyngwladol y DU a dangos sut i ddefnyddio'r Traciwr Hawliau Dynol.

Rydym wedi hyfforddi nifer o swyddogion Llywodraeth Cymru ar y Traciwr Hawliau Dynol.

Gwaith meithrin capasiti

Sicrhau bod cymdeithas sifil fywiog, gref yn cael ei chydabod mewn nifer o gytuniadau hawliau dynol. Drwy ein gwaith meithrin gallu, rydym yn helpu sefydliadau cymdeithas sifil i ddeall eu hawliau ac yn eu cefnogi i ymgysylltu â phrosesau hawliau dynol y Cenhedloedd Unedig fel modd o fynnu'r hawliau hynny.

Ers 2021 rydym wedi darparu cyllid i sefydliadau cymdeithas sifil gynhyrchu adroddiadau cysgodol i lywio archwiliadau Pwyllgorau'r Cenhedloedd Unedig o Lywodraethau'r DU a Chymru ar nifer o gytuniadau gan gynnwys:

³ [Deddf Cydraddoldeb 2006](#), adran 9 [cyrchwyd 22 Tachwedd 2024]

- Confensiwn ar Ddileu Pob math o Wahaniaethu Hiliol (CERD) – Race Equality First

-
- Confensiwn ar Hawliau Pobl Anabl (CRPD) – Anabledd Cymru
  - Cyfamod Rhyngwladol ar Hawliau Economaidd, Cymdeithasol a Diwylliannol (ICESCR) – Just Fair

Rydym wedi darparu cyllid i sefydliadau deithio i archwiliadau'r Cenhedloedd Unedig ac ymgysylltu â nhw gan gynnwys:

- Confensiwn ar Hawliau'r Plentyn (CRC) – Plant yng Nghymru
- Confensiwn ar Hawliau Pobl Anabl (CRPD) – clymblaid y DU o Sefydliadau Pobl Anabl gan gynnwys Anabledd Cymru

Monitro cytuniad y Cenhedloedd Unedig

Fel NHRI statws-A ar gyfer Cymru a Lloegr mae gennym gyfrifoldeb i hyrwyddo gweithrediad effeithiol y cytuniadau hawliau dynol y mae'r DU wedi'u cadarnhau.

Mae ein gwaith monitro hawliau dynol yn cynnwys darparu cyngor i lywodraethau'r DU a Chymru ac i randdeiliaid i sicrhau bod achosion o dorri hawliau dynol yn cael eu hatal a'u herio. Rydym yn ymgysylltu ag adolygiadau hawliau dynol rhyngwladol, gan gynnwys cyflwyno adroddiadau annibynnol ar weithredu rhwymedigaethau cytuniad yn y DU.

Ers 2021, rydym wedi cyflwyno adroddiadau i'r Cenhedloedd Unedig ar y cytuniadau rhyngwladol canlynol:

- [Confensiwn ar Ddileu Pob math o Wahaniaethu Hiliol \(CERD\)](#)
- [Cyfamod Rhyngwladol Hawliau Sifil a Gwleidyddol \(ICCPR\)](#)
- [Cyfamod Rhyngwladol Hawliau Economaidd, Cymdeithasol a Diwylliannol \(ICESCR\)](#)
- [Confensiwn ar Hawliau'r Plentyn \(CRC\)](#)
- [Confensiwn ar Hawliau Pobl Anabl \(CRPD\)](#)

Adrodd ar gynnydd ar gydraddoldeb a hawliau dynol

Mae adrodd ar gynnydd o ran diogelu cydraddoldeb a hawliau dynol yn ddyletswydd statudol ar y Comisiwn.⁴ Yn 2023 cyhoeddwyd ein hadroddiad [Monitor Cydraddoldeb a Hawliau Dynol: A yw Cymru'n Decach?](#)

⁴ [Deddf Cydraddoldeb 2006](#), adran 12

Mae'r adroddiad hwn yn rhoi trosolwg ar sail tystiolaeth o gynnydd ar gydraddoldeb a hawliau dynol yng Nghymru. Fe'i trefnir yn ôl y nodweddion gwarchodedig a sefydlwyd yn Neddf Cydraddoldeb 2010. Mae hefyd yn cynnwys pennod sy'n canolbwyntio ar feysydd blaenoriaeth allweddol gan gynnwys hawliau dynol, statws economaidd-gymdeithasol a'r iaith Gymraeg.

Rydym wedi ymgysylltu'n helaeth â rhanddeiliaid ledled Cymru i dynnu sylw at y canfyddiadau allweddol ac annog gweithredu ar yr anghydraddoldebau a'r materion hawliau dynol a amlygwyd gan yr adroddiad.

Cynghori'r Llywodraeth a'r Senedd ar hawliau dynol

Wrth gyflawni ein dyletswydd statudol i roi cyngor i lywodraethau a seneddau rydym yn rhoi cyngor arbenigol yn rheolaidd i'r Senedd a Llywodraeth Cymru ar hawliau dynol a'r fframwaith hawliau dynol rhyngwladol, drwy:

- cyflwyniadau i ymchwiliadau'r Pwyllgor
- ymateb i ymgynghoriadau'r Llywodraeth
- sesiynau briffio i Aelodau'r Senedd
- rhannu gwybodaeth â Gwasanaeth Ymchwil y Senedd

Mae enghreifftiau diweddar yn cynnwys rhoi cyngor ar y fframwaith hawliau dynol i ymchwiliad Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc y Senedd i fynediad addysg i blant anabl. Yn dilyn ein cyngor, cyhoeddodd y Pwyllgor y byddai ei ymchwiliad yn defnyddio UNCRC a UNCRPD fel fframwaith cyfeirio.

Yn 2023, fe wnaethom gyflwyno tystiolaeth i Lywodraeth Cymru a Phwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol y Senedd ar y Strategaeth Tlodi Plant ddrafft. Fe wnaethom dynnu sylw at yr angen i gryfhau aliniad y strategaeth â rhwymedigaethau Llywodraeth Cymru o dan yr UNCRC, a sylwadau cloi diweddar Pwyllgor y Cenhedloedd Unedig.